

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 YILI TARIM İŞYERLERİNDE
ÇALIŞMA KOŞULLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ
PROGRAMLI TEFTİŞİ

(Ekim, 2025)

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 49'uncu maddesi ve çalışma hayatıyla ilgili diğer maddelerinde Devlet; çalışanların hayat seviyelerini yükseltmek ve çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam oluşturmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü tutulmuştur. Bu yükümlülük Devlet'in çalışma hayatını kontrol etmesini gerekli kılmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak sosyal hukuk devleti temelinde emeğin ve hakkın esas alındığı, diyalog mekanizmalarının etkin bir biçimde işletilerek çalışma ahenginin hâkim kılındığı, uluslararası norm ve standartlara uyumlu, yenilikçi bir çalışma hayatı oluşturmak vizyonu çerçevesinde temel misyonumuz; çalışma hayatını düzenlemek ve denetlemek, işgücü piyasasının yapısal sorunlarını çözmek suretiyle büyümenin istihdama katkısını, istihdam ve işgücüne katılım oranını artırmak, nitelikli insan kaynağı oluşturmak, sosyal güvenliği yaygınlaştıracak tedbirler almak, iş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştirerek tüm çalışanlara sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturmaktır.

Anayasa kapsamında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile verilen görevlerin denetimle ilgili kısımları; 5690 sayılı Kanun ile onanan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki 81 sayılı ILO Sözleşmesi gereği Bakanlık Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına verilmiştir. Bu kapsamda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının çalışma hayatını denetlemeye yetkili birimi olan ve çalışma barışının tesisinin sağlanması amacıyla görev yapan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izlemek, çalışma şartları, çalışma ortamı, çalışma ilişkileri, iş kazaları ve meslek hastalıkları, kayıt dışılık, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik ihlaller ve benzeri risk kriterlerine dayanarak işyerleri ve sektörler düzeyinde analizler yapmak, çalışma hayatının denetimi ve raporlanmasına ilişkin ilke, yöntem, standart ve teknikleri geliştirmek, denetim rehberleri hazırlamak, denetimlerin etkinliğini ve verimliliğini artırıcı tedbirleri almak, bu konuda görüş ve önerilerde bulunmakla ilgili görevleri vardır.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı olarak programlı teftişler kapsamında amacımız, ülkemizde yürürlükte bulunan iş mevzuatı çerçevesinde çalışma hayatı bakımından öncelikli riskleri belirleyerek ilgili taraflara rehberlik etmek ve taraflar arasında çalışma barışının sağlanmasına katkıda bulunmaktır. Bu kapsamda yürütülen teftişlere ilişkin hazırlanan Genel Değerlendirme Raporları ilgili tarafların bilgilerine sunulmaktadır.

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

BAŞKAN SUNUŞU

2024 yılına ait Programlı Teftişlerin hazırlanmasında, yürütülmesinde ve bu raporun yazımında görev alan İş Müfettişlerine, teftiş aşamasında gerekli kolaylığı sağlayan işveren ve çalışanlara, kamu kurum ve kuruluşlarına, katkısı ve katılımı olan tüm paydaşlara teşekkür eder, ülkemiz ve çalışma hayatı için faydalı olmasını temenni ederim.

Bekir AKTÜRK
Rehberlik ve Teftiş Başkanı

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
BAŞKAN SUNUŞU	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
I. BÖLÜM GENEL BİLGİLER	1
1. TEFTİŞİN ADI	1
2. TEFTİŞİN GEREKÇESİ	1
3. TEFTİŞİN AMACI	2
4. TEFTİŞTE GÖREV ALAN MÜFETTİŞLER	3
5. ÇALIŞMA TAKVİMİ	3
6. TEFTİŞ YÜRÜTÜLEN İLLER	3
7. TEFTİŞE ALINAN İŞYERLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	3
8. İŞYERLERİNİN BELİRLENME KRİTERLERİ	4
9. İŞYERLERİNDE YÜRÜTÜLEN GENEL FAALİYETLER	4
II. BÖLÜM TEFTİŞ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	5
1. HAZIRLIK AŞAMASI	5
2. TEFTİŞ AŞAMASI	5
3. İSTATİSTİKLER	5
4. TEFTİŞ SONUCUNA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER	8
III. BÖLÜM MEVZUATA AYKIRILIKLAR	10
IV. BÖLÜM SONUÇ	11
1. TEFTİŞ SONUÇLARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME	11
2. SEKTÖR/ALAN TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ	11
3. İŞ MÜFETTİŞLERİNİN DEĞERLENDİRME VE GÖRÜŞLERİ	11

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

KISALTMALAR LİSTESİ

SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
NACE	Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
ALO170	Çalışma Hayatı İletişim Merkezi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil I–1 Teftişi Yapılan İşyerlerinin İşçi Sayısına Göre Dağılımı.....	6
Şekil II–2 Teftişlerde Ulaşılan Toplam İşçi Sayısının Dağılımı.....	6
Şekil III–3 Tespit Edilen Mevzuata Aykırılıkların Mevzuat Konularına Göre Oransal Dağılımı.....	10

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

TABLolar LİSTESİ

Tablo II-1 Çalışma Takvimi.....	3
Tablo II-2 Toplam İşçi Sayısının Dağılımına İlişkin Bilgiler.....	7
Tablo II-3 Tespit Edilen Mevzuata Aykırılıklara İlişkin Bilgiler	8
Tablo II-4 Giderilen Mevzuata Aykırılıklar Sonucunda Ödenmesi Sağlanan Hak ve Alacaklar.....	9
Tablo II-5 Giderilen Mevzuata Aykırılıklar Sonucunda Kamuya Aktarılması Sağlanan Kamu Alacakları..	9

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

I. BÖLÜM GENEL BİLGİLER

1. TEFTİŞİN ADI

Tarım İşyerlerinde Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi Programlı Teftişi.

2. TEFTİŞİN GEREKÇESİ

İklim özellikleri ve zengin toprak dokusu sayesinde ürün adaptasyonu yüksek olan ülkemizde çeşitli tarım ürünleri yetiştirilebilmektedir (Türkiye Bankalar Birliği, 2023: 93). 2024 yılı bitkisel üretim istatistikleri incelendiğinde, tarla ürünü olan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde (yem bitkileri hariç) yaklaşık olarak 75,5 milyon ton, sebzelerde 33,6 milyon ton, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde ise 28 milyon ton üretim gerçekleştirildiği görülmektedir (TÜİK, 2024a). Nitekim 2023 yılında “tarım, ormancılık ve balıkçılık” sektörü, üretim yöntemine göre cari fiyatlarla yapılan Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) hesabında %6,2 pay oranı ile 20 sektör içerisinde dördüncü sırada yer almaktadır (TÜİK, 2024b). Dolayısıyla ülkemizin ekonomik yönden büyümesi ve ekonomik istikrarın sağlanması hususunda tarımsal faaliyetlerin önemli görevleri icra ettiği ortadadır. Diğer yandan 2023 yılı işgücü istatistikleri incelendiğinde ülkemizde istihdam edilenlerden %14,8’inin tarım, %21,2’sinin sanayi, %6,3’ünün inşaat, %57,6’sının ise hizmet sektöründe yer aldığı (TÜİK, 2024c), böylelikle tarım sektörünün sanayi ve hizmet sektörünün gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak Türkiye’de tarımın istihdam üzerindeki payı, her ne kadar sanayileşme süreci ile birlikte azalmaya başlamış olsa da tarım, tüm canlı türlerinin gıda gereksinimlerini ve ekonomide yer alan diğer sektörlerin hammadde ihtiyaçlarını karşılaması yönüyle ikamesi olmayan ve katma değer yaratan bir sektör olarak ülkemizdeki önemini korumaktadır (Metin, 2003: 10; Özbay, 2023: 80).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yayımlamış olduğu İşkollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2024 Ocak ayı istatistikleri hakkında Tebliğde; “01- Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormancılık” işkolunda yer alan 171.913 çalışandan, 43.066’inin, 7 farklı sendikaya üye oldukları belirtilmiştir. Verilere bakıldığında, tüm sektörlerde çalışan toplam işçilerin %25,05’nin sendika üyeliğinin bulunduğu, ancak Kamu işyerleri çıkıldığında bu sendikalaşma oranının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Başkanlığımıza intikal eden şikâyet ve ihbarların da değerlendirilmesi sonucunda söz konusu programlı teftiş ile; 4857 sayılı İş Kanunu’nun “İstisnalar” başlıklı 4’üncü maddesine istinaden 50’den fazla işçi çalıştırılan tarım işyerlerinde çalışan işçilerin mevzuattan kaynaklanan haklarından eksiksiz

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

faydalanabilmesine, çalışma ilişkilerinin mevzuata uygun hale getirilmesi sağlanarak işçi ve işverenlerin çalışma barışı içerisinde ilişkilerini sürdürmesine ve işverenler arasında mevzuattaki yükümlülüklerin uygulanmasından kaynaklanan farklılıkların giderilerek haksız rekabetin önlenmesine katkı sağlayacağı hedeflenmektedir.

3. TEFTİŞİN AMACI

Sektörde çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kayıt dışılığın azaltılması, işveren, işçi ve sektör temsilcilerinde çalışma mevzuatı yönünden farkındalık oluşturulması ve çalışma barışına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İstisnalar" başlıklı 4'üncü maddesine istinaden 50'den fazla işçi çalıştırılan tarım işlerinin yapıldığı işyerlerinde;

- Çalışma süreleri,
 - Ücret ve ekleri (fazla çalışma, ulusal bayram, genel tatil, hafta tatili ücretleri, prim, ikramiye vb.)
 - Fiili-kaydi ücret,
 - Kayıt dışı istihdam,
 - İş sözleşmeleri,
 - Postalar halinde çalışma,
 - Ücret hesap pusulası,
 - Yıllık ücretli izin,
 - Ara dinlenme süresi,
 - Hafta tatili izni,
 - Teftiş Rehberinde yer alan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında bakılması gereken hususlar,
 - Çalışma izni olmayan yabancı çalıştırılması,
 - Kadın, çocuk ve genç işçilere yönelik koruyucu hükümler,
 - Zorla çalıştırma amaçlı muhtemel insan ticareti,
 - Çağrı üzerine çalışma, mevsimlik çalışma ve benzeri "a-tipik" çalışma modelleri,
- Konularında teftişler yürütülmüştür.

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

4. TEFTİŞTE GÖREV ALAN MÜFETTİŞLER

Programlı teftişte, Ankara ve İzmir Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanlıklarında görevli 4 iş müfettişi görev almıştır.

5. ÇALIŞMA TAKVİMİ

2024 yılı Ocak-Mart aylarında programlı teftişin hazırlık aşaması gerçekleştirilmiş, eğitim ve toplantı faaliyetleri yürütülmüş; Nisan ile Aralık ayları arasında teftişler gerçekleştirilerek ilgili işyerlerine dair teftiş raporları düzenlenmiş ve 2025 yılı Ocak-Şubat aylarında programlı teftişlere ait genel değerlendirme raporu hazırlanmıştır. Programlı teftişlere ilişkin çalışma takvimi Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo II-1 Çalışma Takvimi

Faaliyet	Dönem
Hazırlık Aşaması - Araştırma faaliyetleri - Bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri	Ocak 2024 Şubat-Mart 2024
Teftiş Aşaması Teftişlerin yürütülmesi ve raporların yazımı	Nisan-Aralık 2024
Analiz ve Değerlendirme Değerlendirme toplantıları ve istatistiklerin analizi	Ocak 2025
Genel Değerlendirme Raporu Yazımı	Ocak-Şubat 2025

6. TEFTİŞ YÜRÜTÜLEN İLLER

Programlı teftiş; Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Düzce, Eskişehir, İzmir, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Ordu ve Sakarya illerinde gerçekleştirilmiştir.

7. TEFTİŞE ALINAN İŞYERLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Programlı teftiş 01 numaralı “Avcılık, balıkçılık, tarım ve ormancılık” işkolunda yer alan; “01.11-Tahılların (pirinç hariç), baklagillerin ve yağlı tohumların yetiştirilmesi”, “01.13-Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi”, “01.25-Diğer Ağaç ve çalı meyvelerinin ve sert kabuklu meyvelerin yetiştirilmesi”, “01.63-Hasat sonrası diğer ürünlerin ayıklanması ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, Sert kabuklu ürünlerin kabuklarının kırılması ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, Haşhaş vb. ürünlerin sürtme, ezme ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, Mısır vb. ürünlerin tanelenmesi ve temizlenmesi ile ilgili

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

faaliyetler, Tütünün sınıflandırılması, balyalanması vb. hizmetler, Nişastalı kök ürünlerinin ayıklanması ve temizlenmesi (patates vb.), Hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili diğer faaliyetler” Nace kodlu işyerlerinde gerçekleştirilmiştir.

8. İŞYERLERİNİN BELİRLENME KRİTERLERİ

İşyerlerinin belirlenmesinde aşağıdaki temel kriterler dikkate alınmıştır:

- Çalışan sayısı,
- İşyeri büyüklüğü,
- İşyerinin teftiş geçmişi,
- Şikâyet/ihbar yoğunluğu,
- Çalışma ortamı koşulları.

İşyeri seçiminde kullanılan veri kaynakları ise şunlardır:

- SGK Verileri: İşyeri kayıtları ve sigortalı çalışan sayıları analiz edilmiştir.
- TÜİK Verileri: Geri dönüşüm sektörüne ilişkin istatistiksel veriler incelenmiştir.
- Bakanlık Veri Tabanı: Önceki denetim raporları ve işyeri kayıtları değerlendirilmiştir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi “ALO 170” ve CİMER Başvuruları: İşyerleri

hakkındaki şikâyetler/ihbarlar değerlendirilmiştir.

9. İŞYERLERİNDE YÜRÜTÜLEN GENEL FAALİYETLER

Teftiş programı kapsamına alınan işyerlerinde “Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormancılık” işkoluna ait olan tahılların (pirinç hariç), baklagillerin ve yağlı tohumların yetiştirilmesi, sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi, diğer ağaç ve çalı meyvelerinin ve sert kabuklu meyvelerin yetiştirilmesi, hasat sonrası diğer ürünlerin ayıklanması ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, sert kabuklu ürünlerin kabuklarının kırılması ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, haşhaş vb. ürünlerin sürtme, ezme ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, mısır vb. ürünlerin tanelenmesi ve temizlenmesi ile ilgili faaliyetler, Tütünün sınıflandırılması, balyalanması vb. hizmetler, nişastalı kök ürünlerinin ayıklanması ve temizlenmesi (patates vb.), hasat sonrası bitkisel ürünler ile ilgili diğer faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

II. BÖLÜM TEFTİŞ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

1. HAZIRLIK AŞAMASI

Programlı teftiş ile ilgili hazırlıklar 2024 yılı Ocak ayında başlamıştır. Teftişe alınacak sektörün belirlenmesinde; sektörün büyüklüğü, ekonomi içindeki payı, istihdam edilen işçi sayısı, sektörün yapısı, kamuoyunda çıkan haberler, sektördeki işçilerin CİMER ve ALO170 gibi kanallar aracılığı ile yaptıkları şikâyetler ve ihbarlar değerlendirilmiştir. 2024 yılı Şubat ve Mart aylarında uygulama esasları belirlenerek koordinasyon ekipleri oluşturulmuş, uygulamada birliğin sağlanması, teftişin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla programda yer alacak müfettişler ile toplantılar yapılmıştır.

2. TEFTİŞ AŞAMASI

Teftiş konuları arasında yer alan; çalışma süreleri, ücret ve ekleri (fazla çalışma, ulusal bayram, genel tatil, hafta tatili ücretleri, prim, ikramiye vb.), fiili-kaydi ücret, kayıt dışı istihdam, iş sözleşmeleri, postalar halinde çalışma, ücret hesap pusulası, yıllık ücretli izin, ara dinlenme süresi, hafta tatili izni, Teftiş Rehberinde yer alan 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında bakılması gereken hususlar, çalışma izni olmayan yabancı çalıştırılması, kadın, çocuk ve genç işçilere yönelik koruyucu hükümler, zorla çalıştırma amaçlı muhtemel insan ticareti, çağrı üzerine çalışma, mevsimlik çalışma ve benzeri “a-tipik” çalışma modelleri konularında işyerlerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir.

Teftişler rehberlik odaklı yürütülmüş olup işverenlerin tespit edilen noksanlık ve aykırılıkları gidereceği yönündeki süre talebi ile müfettişlerin süre taleplerini uygun görmesi sonucunda, işverenlere makul süreler verilerek tespiti yapılan mevzuat eksikliklerinin giderilmesi sağlanmıştır. Yine, yıl içerisinde düzenli olarak teftişlerde yaşanan sorunlar ve değerlendirmeler ile ilgili teftişlerde görev alan müfettişlerle toplantılar düzenlenmiştir.

3. İSTATİSTİKLER

Programlı teftişte elde edilen sayısal ve istatistiki veriler aşağıda belirtilmiştir.

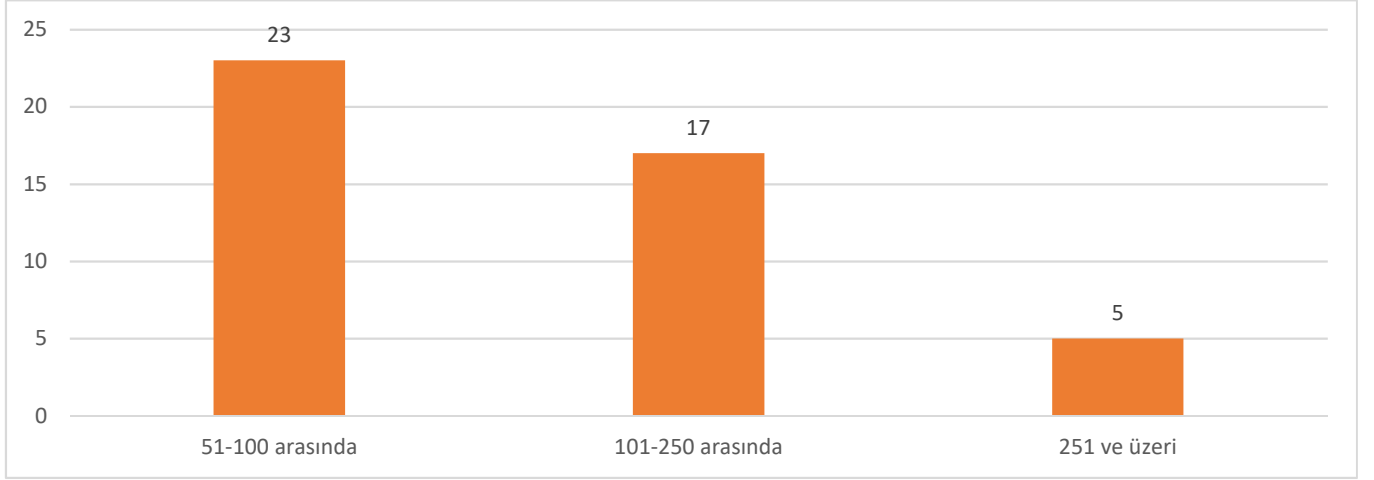
3.1. İşyeri Bilgilerine İlişkin İstatistikler

Programlı teftiş kapsamında 45 işyerinde teftiş faaliyeti gerçekleştirmiştir. Bu işyerlerinden 23'ünün 51-100 arasında, 17'sinin 101-250 arasında, 5'inin ise 251 ve üzerinde işçi sayısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Teftiş kapsamındaki tüm işverenliklerin asıl işveren konumunda olduğu, alt işveren ilişkisi

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

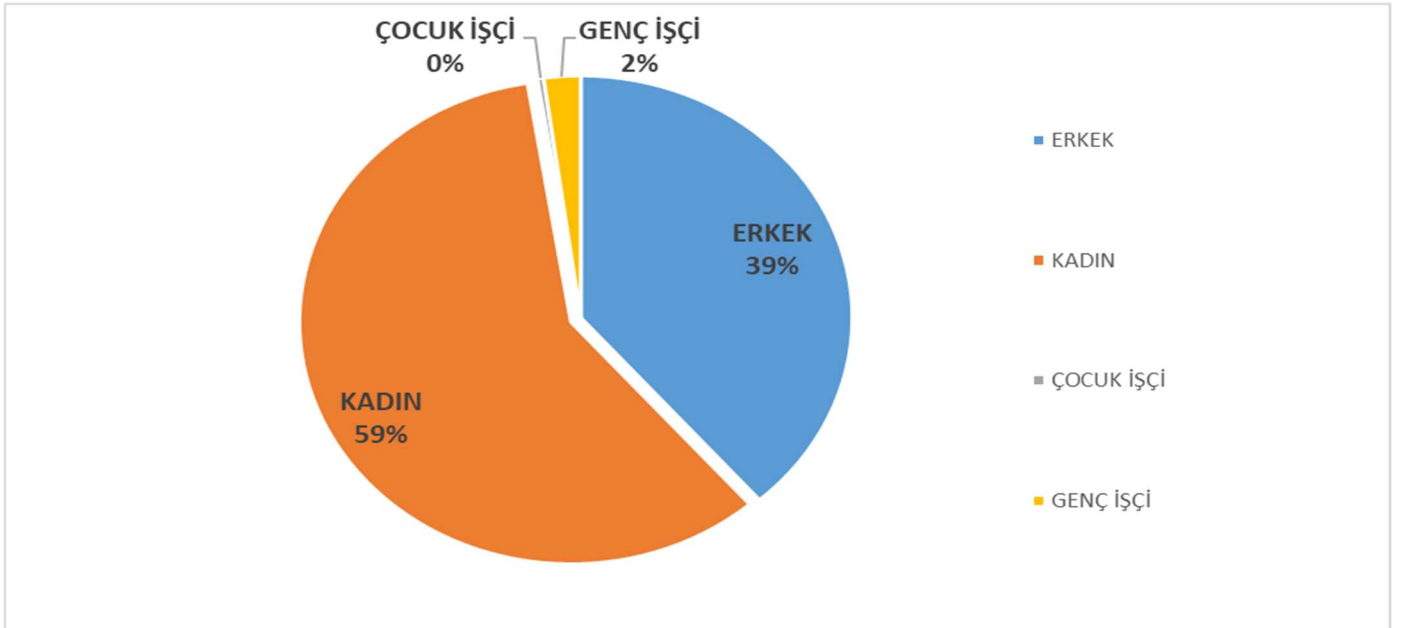
kurulmadığı ve herhangi bir sendika ile akdedilmiş toplu iş sözleşmesinin olmadığı belirlenmiştir. Teftişi yapılan işyerlerinin işçi sayısına göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil I-1 Teftişi Yapılan İşyerlerinin İşçi Sayısına Göre Dağılımı

3.2. Çalışan Bilgilerine İlişkin İstatistikler

Programlı teftiş kapsamında 2.270 erkek, 3.465 kadın ve 129 genç işçi olmak üzere toplam 5.864 işçiye ulaşılmıştır. Bu işçiler haricinde teftişi gerçekleştirilen işyerlerinde 174 yabancı uyruklu işçi ile 56 engelli işçi istihdam edildiği belirlenmiştir. Teftişlerde ulaşılan toplam işçi sayısının dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil II-2 Teftişlerde Ulaşılan Toplam İşçi Sayısının Dağılımı

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Programlı teftişte tespit edilen 5.864 işçiden 4.838 işçinin belirsiz süreli, 992 işçinin belirli süreli, 34 işçinin ise çağrı üzerine dayalı iş sözleşmesi kapsamında istihdam edildiği görülmüştür. Programlı teftiş, Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Düzcce, Eskişehir, İzmir, Kırşehir, Konya, Manisa, Mersin, Ordu ve Sakarya olmak üzere toplam 16 ilde gerçekleştirilmiştir. Teftişi gerçekleştirilen tarım işyerlerinde tespit edilen toplam işçi sayısının; illere ve cinsiyete göre dağılımı aşağıda gösterilmektedir.

Tablo II-2 Toplam İşçi Sayısının Dağılımına İlişkin Bilgiler

Teftişi Yapılan İller	Teftişi Yapılan İşyeri Sayısı	Cinsiyet Dağılımı		Genç İşçi Sayısı	Toplam İşçi Sayısı
		Erkek	Kadın		
Adana	1	41	19	-	60
Afyon	10	192	651	3	846
Ankara	1	20	21	1	42
Antalya	10	661	994	16	1.671
Aydın	1	42	13	-	55
Balıkesir	1	19	49	-	68
Bursa	3	297	635	-	932
Düzce	1	41	92	-	133
Eskişehir	1	110	19	-	129
İzmir	5	420	384	103	907
Kırşehir	3	124	151	-	275
Konya	1	34	42	2	78
Manisa	2	152	90	-	242
Mersin	1	27	37	4	68
Ordu	3	47	187	-	234
Sakarya	1	43	81	-	124
Toplam	45	2.270	3.465	129	5.864

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

4. TEFTİŞ SONUCUNA İLİŞKİN İSTATİSTİKLER

4.1 Genel İstatistikler

Programlı teftiş sonucunda 45 işyerinde 5.864 işçinin çalışma koşulları teftiş konuları dâhilinde incelenmiştir. İşverenlerin tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkları gidereceği yönündeki süre talebi ile müfettişlerin süre taleplerini uygun görmesi sonucunda, işverenliklere makul süreler verilerek tespiti yapılan mevzuat eksikliklerinin giderilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda, tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkları gideren 26 işverenlik hakkında idari para cezası önerilmemiş, verilen süre sonunda giderilmeyen noksanlık ve mevzuata aykırılıklar için 19 işverenlik hakkında idari para cezası önerilmiştir.

4.2 Tespit Edilen Mevzuata Aykırılıklara İlişkin İstatistikler

Programlı teftişi sonucunda 45 işyeri ile ilgili olarak ilk aşama teftişlerde toplam 322 noksanlık ve mevzuata aykırılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca ikinci aşama teftişte 13 yeni noksanlık ve mevzuata aykırılık belirlenmiştir. Tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıklar içerisinde 295'inin giderildiği anlaşılmıştır. Tespit edilen mevzuata aykırılıklara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo II-3 Tespit Edilen Mevzuata Aykırılıklara İlişkin Bilgiler

Kanun Adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte yeni tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilmeyen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilme oranı (%)
6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (4857 sayılı Kanun'un 73'üncü ve 6331 sayılı Kanun'un 30'uncu maddelerine dayanılarak hazırlanan Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik kapsamında)	100	0	100	0	100
4857 Sayılı İş Kanunu	222	13	195	27	88
Toplam	322	13	295	27	92

İşverenlerin tespit edilen noksanlık ve aykırılıkları gidereceği yönündeki süre talebi ile müfettişlerin süre taleplerini uygun görmesi sonucunda, işverenliklere makul süreler verilerek tespiti yapılan mevzuat eksikliklerinin giderilmesi sağlanmıştır. Verilen süre sonunda giderilmeyen mevzuata

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

aykırılıklar için idari yaptırım önerilmiştir. Programlı teftişi kapsamında giderilmediği belirlenen noksanlık ve mevzuata aykırılık için 19 işverenlik hakkında toplam 655.314,00 TL idari para cezası uygulanması önerilmiştir.

Teftişler sonucunda giderilen mevzuata aykırılıklar sonucunda işçilere ödettirilmesi sağlanan tutarlar ile söz konusu işçilere yaptırılan bu ödemeler sonucunda kamuya aktarılması sağlanan kamu alacağı tutarları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo II-4 Giderilen Mevzuata Aykırılıklar Sonucunda Ödenmesi Sağlanan Hak ve Alacaklar

Ödeme Niteliği	İşçi Sayısı	Tutar (Brüt/TL)
Ücret	509	1.312.619,30
Fazla Çalışma Ücreti	957	6.626.411,01
Genel Tatil Ücreti	1.340	2.139.229,30
Hafta Tatili Ücreti	719	3.163.548,57
Diğer	6	276.536,12
TOPLAM		13.518.344,70

Tablo II-5 Giderilen Mevzuata Aykırılıklar Sonucunda Kamuya Aktarılması Sağlanan Kamu Alacakları

Ödeme Niteliği	Tutar (Brüt/TL)
SGK Primleri	7.469.517,95
Gelir Vergisi + Damga Vergisi	3.141.580,64
TOPLAM	10.611.098,59

4.3 Suç Duyurusu ve İhbarlar

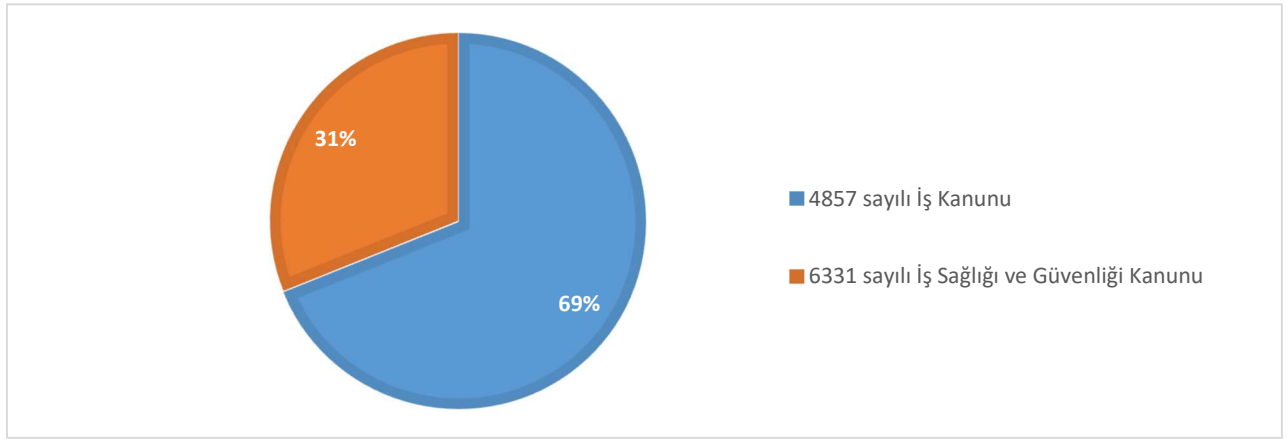
Teftişlerde tespit edilen ve giderilmeyen mevzuata aykırılıklar nedeniyle yasal dayanaklar çerçevesinde ilgili kurumlara 5 bildirim düzenlenmiştir.

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

III. BÖLÜM MEVZUATA AYKIRILIKLAR

- Programlı teftişi kapsamında ilk aşama teftişlerde tespit edilen toplam 322 noksanlık ve mevzuata aykırılıkların %69'unu 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri, %31'ini ise 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümleri oluşturmaktadır.

Şekil III-3 Tespit Edilen Mevzuata Aykırılıkların Mevzuat Konularına Göre Oransal Dağılımı

- Tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların; %30'unu kadın çalışanların gece postalarında çalıştırılması, %14'ünü yıllık izin uygulaması, %13'ünü ücretle ilgili hususlar, %12'sini hafta tatili ve genel tatil ücreti, %10'unu çalışma süresi, %9'unu fazla çalışma ücreti, %5'ini çalışma koşul ve sözleşme şekil şartına aykırılık, %3'ünü gece süresi ve gece çalışmaları, %2'sini 4857 sayılı İş Kanunu'nun 76'ncı maddesine muhalefet konu başlıkları oluşturmaktadır.

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

IV. BÖLÜM SONUÇ

1. TEFTİŞ SONUÇLARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

Programlı teftiş, 18 ilde 4 iş müfettişi tarafından 45 işyerinde gerçekleştirilmiş olup toplam 5.864 çalışana ulaşılmıştır. Yapılan teftişler sonucunda işçilerin Kanundan ve sözleşmelerden doğan hakları kapsamında; toplam 13.518.344,70 TL tutarındaki alacağın işçilere ödettirilmesi, söz konusu işçilere yaptırılan bu ödemeler sonucunda ise 10.611.098,60 TL kamu alacağının ödenmesi sağlanmıştır. Ayrıca tespit edilen mevzuata aykırılıkları gidermeyen 19 işverenlik hakkında 4857 sayılı İş Kanunu'nun ilgili maddelerine istinaden toplam 655.314,00 TL idari para cezası uygulanması önerilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu kapsamında tespit edilen mevzuata aykırılık ve noksanlıkların %88 oranında işverenlikler tarafından giderildiği belirlenmiştir.

2. SEKTÖR/ALAN TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Programlı teftişler kapsamında sektör temsilcilerinin talepleri;

- Tarım sektöründe istihdam edilen işçilerin çok sık işten ayrılmalarına bağlı olarak asgari ücret desteğinden yararlanılamadığı, asgari ücret desteğinin bir önceki yılın personel ortalaması dikkate alarak belirlenmesi,
- Dezavantajlı işçilere (kadın, engelli vs.) sosyal güvenlik prim ödemelerinde indirim sağlanması veya yeni teşviklerin sunulmasıdır.

3. İŞ MÜFETTİŞLERİNİN DEĞERLENDİRME VE GÖRÜŞLERİ

Çalışma sürelerinin belgelendirilmesi, maktu-günlük ücret sistemi, yıllık ücretli izin peşin veya avans olarak ödenmesi, yıllık iki yüz yetmiş saatin üzerinde fazla çalışma yapılması konularında mevzuatta düzenleme yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.